

Bálint Sándor (1904-1980) néprajzkutató

életműve és hagyatéka

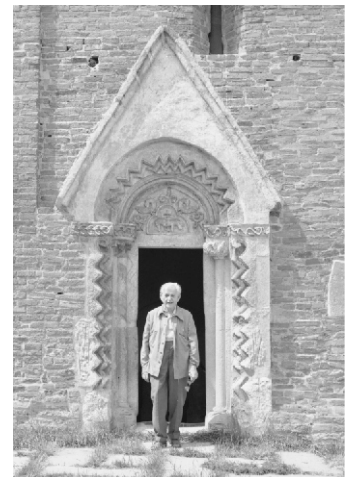
kulturális örökség

mottó: „Isten szolgálja, Bálint Sándor”

Bálint Sándor szegedi születésű néprajztudós a 20. századi magyar néprajztudomány meghatározó személyisége. „A legszögedibb szögedi” elnevezés tulajdonosa. A 20. századi magyar néprajz és folklorisztika egyik legnagyobb alakja. Fő kutatási területei az Alföld és Szeged néprajza és a vallási néphagyományok.

Tudtad-e?

1. Az első világháború idején számos feleség helyett ő írta meg a leveleket a fronton katonáskodó férjeknek.
2. A vallási néprajz, mint a néprajztudományon belül önálló ágazatként számon tartott kutatási terület hazai megalkotója.
3. Hagyatékát a Móra Ferenc Múzeum és egy önálló kiállítóház őrzi.
4. Az egyház jelölte a Boldoggá avatásra (a Boldoggá avatottak már a szentek jegyzékébe tartoznak, de nincs még ereklyéjük és templomok).
5. Nemzetgyűlési képviselő is volt.
6. Rövid ideig 1965-ben „rendszerellenes izgatás” vádjával felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték.
7. Szegeden harangot is neveztek el róla.
8. Tudományos munkásságát mintegy félezer közleménye, tanulmánya és könyve őrzi.

Életút

Bálint Sándor néprajztudós Szegeden született 1904-ben, alsóvárosi paprikatermesztő család fiaként. 1931-től 1944-ig a Katolikus Tanítóképző Intézet, 1938-tól 1946-ig a Tanárképző Főiskola tanára volt, 1947-től az egyetem néprajzi tanszékének hivatalos egyetemi tanáraként generációkat oktatott a hagyományok tiszteletére.

A szegedi nagytáj, a „szögedi nemzet” fogalma az 1940-es évektől kutatói programjában és tanulmányai, önálló kötetei sorozatában körvonalazódott (Szeged városa; Szegedi Szótár I-II; Szeged reneszánsz kori műveltsége; A szegedi paprika; Szeged-Alsóváros). Szülővárosa néprajzi és művelődéstörténeti emlékeire vonatkozó kutatásait az adatokban páratlanul gazdag és széles látókörrel tanúskodó „A szögedi nemzet. A szegedi nagytáj népélete I-III” köteteiben összegezte.

Rövid politikai kitérő után nyugdíjba vonult és haláláig folytatta a néprajzi gyűjtőmunkát. 1980-ban bekövetkezett haláláig félezernél több tanulmánya és kötete jelent meg.

Munkássága

Bálint Sándornak köszönhető a régi szegedi mesterségek, mesteremberek munkásságának pl. a szegedi papucs, gombkötőmesterség megörökítése. A városrészek történetének kikutatása, égi testek és természeti jelenségek hatásai, halálhoz, temetéshez, születéshez, esküvői szokásokhoz kötődő népi hiedelmek összegyűjtése. Nép által költött versek, egyházi írások, kötetek az utókor számára történő megőrzése.

Vallásos néprajz kutatása

Pályájának másik meghatározó eleme a laikus vallásosság és azt meghatározó liturgikus hagyományok kutatása. A búcsújárás, a Mária-tisztelet és a szentek tiszteletének első, módszeres kutatóját tisztelhetjük személyében. Vallási néprajzi kutatásai: a *„Karácsony, húsvét, pünkösd”* és az *„Ünnepi kalendárium I-II.”* című kötetekben jelentek meg.

A „szögedi nemzet” kutatója

Bálint Sándor szegedi születésű néprajztudós szülővárosa művelődéstörténetének és paraszti hagyományainak kutatásait folytatta. Szeged művelődéstörténetének emlékei, hagyományai Bálint Sándor fáradhatatlan és céltudatos munkássága nélkül jórészt elvesztek volna a 21. században élők számára. Szeged városa kötetében művelődéstörténeti és építészeti emlékeit örököltette meg szeretett városának.

<http://epa.oszk.hu/01600/01609/00019/pdf/>

Szegedi szótár

Bálint Sándor Szegedi szótár című két kötetben megjelent munkája egy harminc éves gyűjtőmunka eredménye. Célja Szeged nyelvi hagyományainak, tájszólásának, az ö-zésnek és a szegedi népnyelvnek az összegyűjtése. A „szögedi népnyelv” bibliájának is nevezik.

Emlékezete

Bálint Sándor páratlan értékű hagyatékát, kéziratait, levelezését, vallásos ponyva- és szentkép gyűjteményét, néprajzi tárgygyűjteményét, bútorainak egy részét és könyvtárát a Móra Ferenc Múzeum őrzi. A hagyaték digitalizálását megkezdték, emlékszobát rendezték be a néprajztudós tiszteletére.

A katolikus egyház kezdeményezte a boldoggá avatását jelenleg is tart az eljárás. A szegedi ferences templom 2005-ben avatott új harangja az ő nevét viseli. Két szobrot állítottak neki a városban: a szegedi Pantheonban és az alsóvárosi templom melletti téren. Újszegeden a művelődési ház az ő nevét viseli. 2009-ben alakult meg a valláskutatás első hazai kutatóintézete, a Bálint Sándor Valláskutató Intézet, a Gál Ferenc Hittudományi Főiskola és az SZTE BTK működtetésében.

Főbb művei (válogatás)

Népünk ünnepei. Az egyházi év néprajza (Bp., 1938)
Egy magyar szent ember, Orosz István önéletrajza (kiadta, Bp., 1942)
Az esztendő néprajza (Bp., 1942)
Sacra Hungaria (Kassa, 1943)
Boldogasszony vendégségében (Bp., 1944)
Szegedi szótár (I-II., Bp., 1957)
Szeged városa (Bp., 1959)
A szegedi paprika (Bp., 1962)
A szegedi nép (Bp., 1968)
Szegedi példabeszédek és jeles mondások (Bp., 1972)
Karácsony, húsvét, pünkösd (Bp., 1973)
Tombáczy János meséi (gyűjt. és bev., Bp., 1975)
Szeged reneszánsz kori műveltsége (Bp., 1975)
A szögedi nemzet (I-III., Szeged, 1976, 1977, 1980)
Ünnepi kalendárium (I-II., Bp., 1977)
A hagyomány szolgálatában. Összegyűjtött dolgozatok (Bp., 1981)
Szeged-Alsóváros. Templom és társadalom (Bp., 1983).

Társasági tagság

Magyar Néprajzi Társaság (1925–)
Magyar Nyelvtudományi Társaság (1926–)
Dugonics Társaság
Szegedi Alföldkutató Bizottság

Díjak, kitüntetések

1981 Ortutay Gyula-emlékérem
1998 Magyar Örökség díj /posztumusz/

Linktár

Péter László – Gyuris György – N. Szabó Magdolna: Bálint Sándor munkássága és róla szóló írások. Összevont bibliográfia 2004-ig. In: „A legszögedibb szögedi” Emlékkiállítás Bálint Sándor születésének 100. évfordulóján. Móra Ferenc Múzeum, Szeged, 2004. 101-125.

„...szolgálatra ítéltél...” Bálint Sándor emlékkönyv. Szerk. Barna Gábor. Lazi Könyvkiadó, Szeged, 2004. 404 p.

„A legszögedibb szögedi” Emlékkiállítás Bálint Sándor születésének 100. évfordulóján. Szerk. N. Szabó Magdolna. Móra Ferenc Múzeum, Szeged, 2004. 141 p.

Csapody Miklós: „Nehéz útra keltem...” Beszélgetések Bálint Sándorral. Bába Kiadó, Szeged, 2004. 216.

Vallásos ponyvanyomtatványok Bálint Sándor hagyatékában. Szerk: N. Szabó Magdolna – Zombori István. Móra Ferenc Múzeum, Szeged, 2010. 569 p.

„a legszögedibb Szögedi”. Bálint Sándor portré. A MTV Szegedi Körzeti Stúdió felvétele, 1979. Beszélgetőtárs: Trogmayer Ottó múzeumigazgató. 53 s.

A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

<http://www.mfm.u-szeged.hu>

<http://www.szegedvaros.hu/ertektar/7661-balint-sandor-neprajzkutato-eletmve-es-hagyateka.html>

http://www.szeged-csanad.egyhazmegye.hu/balintsandor/Balint_jav_vegleges_honlapra-1.pdf

